Український державний університет імені Михайла Драгоманова

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

«НАУКОМЕТРІЯ ТА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Освітньо-наукова програма «Позашкільна освіта»

Рік навчання 2-й, семестр III-IV

Форма навчання: очна (денна, вечірня), заочна

Галузь знань
01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність
011 Освітні, педагогічні науки
Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

Викладач: Свириденко Денис Борисович, завідувач кафедри ЮНЕСКО з наукової освіти, доктор філософських наук, професор
E-mail: d.b.svyrydenko@udu.edu.ua
https://orcid.org/0000-0001-6126-1747 (ORCID ID)
https://scholar.google.com/citations?user=ow--CJwAAAAJ&hl=en&oi=ao (Google Scholar)
https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57196469590 (Scopus)
https://www.webofscience.com/wos/author/record/1742998 (Web of Science)

I. Основна мета навчання

Формування у аспірантів знань про наукометрію як складову забезпечення результативності їх науково-дослідної діяльності та формування практичних умінь та навичок використання наукометричних інструментів, а також розвиток умінь щодо здійснення науково-організаційної діяльності відповідно до діючих у системі підготовки аспірантів нормативних актів.

II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Навчальна дисципліна обов'язкова
Цикл загальнонаукової підготовки

III. Обсяг навчальної дисципліни

	Денна, вечірня форма навчання	*Заочна форма навчання*
Кількість кредитів	*4*	*4*
Загальна кількість годин	*120*	*120*
Лекційні заняття	*30*	*8*
Семінарські/практичні заняття	*22*	*6*
Самостійна робота	*68*	*106*

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ НАУКОМЕТРІЇ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ

Тема 1. Становлення наукометрії як галузі знань

Наукометрія як міждисциплінарна галузь знань: передумови виникнення та етапи розвитку. Історія формування наукометрії у XX столітті: внесок Д. Прайса, Ю. Гарфілда та інших дослідників. Соціокультурні чинники інституціоналізації наукометрії в умовах масовізації науки. Галузева та дисциплінарна специфіка наукометричних досліджень. Співвідношення понять «наукометрія», «бібліометрія», «інформетрія», «альтметрія». Місце наукометрії у системі наукового знання та її роль у сучасній науковій політиці.

Тема 2. Методологія та індикатори сучасної наукометрії

Методологічні засади наукометричних досліджень. Бібліометричні методи аналізу наукових публікацій. Імовірнісно-статистичні методи у вимірюванні наукової продуктивності. Метод експертних оцінок у поєднанні з кількісними індикаторами. Показники цитування як інструмент оцінки впливовості досліджень. Індекс Гірша, g-індекс, i10-індекс, SNIP, SJR та їх інтерпретація. Межі застосування кількісних показників у різних галузях науки.

Тема 3. Наукометрія у науково-дослідницькій діяльності аспірантів

Роль наукометрії у плануванні та реалізації індивідуальної наукової траєкторії аспіранта. Наукометричні форми впровадження результатів дисертаційного дослідження. Вимоги до публікацій аспірантів у фахових та індексованих виданнях. Критерії якості наукових журналів з позицій наукометрії. Значення наукометричних показників у процедурі атестації здобувачів ступеня доктора філософії.

Тема 4. Технологічна інфраструктура наукометрії та Open Science

Цифрова інфраструктура сучасної науки. Повнотекстові та реферативні бази даних. Електронні наукові видання та їх стандарти. DOI як інструмент ідентифікації наукових публікацій. Політика відкритого доступу (Open Access): моделі, переваги та виклики. Платформа Open Journal Systems як засіб управління науковими журналами. Вплив руху Open Science на розвиток наукометрії.

Тема 5. Авторські профілі та наукова ідентифікація дослідника

Проблема ідентифікації автора у глобальному науковому просторі. ORCID як універсальний ідентифікатор дослідника. ResearcherID та Scopus Author ID: функції та можливості. Академічні соціальні мережі (ResearchGate, Academia.edu) та їх наукометричний потенціал. Питання коректної афіліації. Формування та підтримка персонального наукометричного профілю дослідника.

Тема 6. Евристичний потенціал наукометрії

Аналітичні можливості наукометрії у виявленні наукових трендів. Визначення наукових шкіл, напрямів і міждисциплінарних зв’язків. Особливості застосування наукометричних методів у соціогуманітарних, природничих та технічних науках. Використання наукометричних даних у стратегічному управлінні наукою та освітою.

Тема 7. Обмеження та етичні проблеми наукометрії

Обмеження кількісних показників у вимірюванні якості наукових досліджень. Маніпуляції наукометричними показниками та «хижацькі» журнали. Самоцитування та цитувальні картелі. Етичні виклики наукометрії у контексті академічної доброчесності. Баланс між кількісною оцінкою та експертним судженням.

Тема 8. Класифікація та порівняльний аналіз наукометричних баз

Типологія наукометричних баз даних. Загальні та спеціалізовані бази. Критерії включення видань та джерел. Порівняльний аналіз міжнародних і національних наукометричних систем. Значення наукометричних баз у глобальній науковій комунікації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. НАУКОМЕТРИЧНІ СИСТЕМИ ТА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Тема 1. Наукометрична база Google Scholar

Історія створення Google Scholar та його роль у демократизації доступу до наукової інформації. Структура та функціональні можливості системи. Авторський профіль: створення, наповнення, налаштування. Основні наукометричні

показники дослідника. Переваги та недоліки Google Scholar у порівнянні з комерційними базами.

Тема 2. Мультидисциплінарна наукометрична база Scopus

Історія розвитку та структура бази Scopus. Профіль автора Scopus Author ID. Наукометричні показники дослідника та установи. Імпакт-фактор, SNIP, SJR. Рейтинги журналів та перевірка їх індексації. Обмеження та критика Scopus.

Тема 3. Мультидисциплінарна база Web of Science

Історія Web of Science та її значення у світовій наукометрії. Web of Science Core Collection та її індекси. Профіль ResearcherID. Журнальні метрики та рейтинги. Master Journal List як інструмент перевірки індексації. Аналітичні можливості платформи.

Тема 4. Вітчизняний вимір наукометрії

Наукометричні показники українських наукових установ та дослідників. Представлення українських журналів у міжнародних базах. Рейтинги української науки. Проблеми та перспективи інтеграції національних наукових видань у світовий інформаційний простір.

Тема 5. Український індекс наукового цитування та бібліометрика

Український індекс наукового цитування як інструмент моніторингу наукової діяльності. Платформа URAN. Національний репозитарій академічних текстів. Бібліометричні рейтинги дослідників і організацій. Проблема плагіату та академічна доброчесність у національному науковому просторі.

Тема 6. Нормативно-правові засади наукової діяльності в Україні

Правові основи наукової та науково-технічної діяльності. Основні положення профільного законодавства. Права, обов’язки та соціальні гарантії науковців. Державне управління та фінансування науки. Актуальні проблеми розвитку наукової сфери.

Тема 7. Науково-організаційна діяльність у підготовці доктора філософії

Поняття та структура науково-організаційної діяльності. Система підготовки наукових кадрів. Координація наукових досліджень. Порівняльний аналіз вітчизняних і зарубіжних моделей підготовки PhD.

Тема 8. Обробка, оформлення та захист результатів дисертаційного дослідження

Етапи проведення наукового дослідження. Форми представлення результатів: статті, тези, монографії. Вимоги до структури та оформлення дисертації. Підготовка до попереднього та публічного захисту. Процедура присудження ступеня доктора філософії.

V. Результати навчання

ПРН1. Володіти концептуальними та методологічними знаннями і поняттями філософії як теоретичної та практичної бази наукових досліджень, ефективно обговорювати питання та обстоювати власну точку зору.
ПРН2. Знати основні положення академічної доброчесності та наукової етики.
ПРН3. Здійснювати наукометрію та науково-організаційну діяльність.
ПРН9. Вміти здійснювати пошук, відбір, аналіз, оцінювання й оброблення інформації.
ПРН13. Вміти оцінювати здобутки та визначати перспективи власної наукової діяльності, здійснювати критичний аналіз, оцінку та синтез нових і комплексних ідей, розвивати їх у передових контекстах професійної та наукової діяльності.

VI. Порядок і критерії оцінювання

Підсумковий контроль: залік у IV семестрі
Поточний контроль: оцінювання на заняттях, виконання індивідуальних завдань

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; впевненість та аргументованість; використання основних та додаткових інформаційних джерел; аналітичні міркування, вміння робити

	порівняння, висновки. Під час виконання письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи. **Рівень відповідності критеріям** Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно вирішує питання, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь у наукових проєктах і конкурсах. Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності. Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно. Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово. Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач загалом засвоїв навчальну дисципліну, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості тем. Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково засвоїв навчальну дисципліну, не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку; 0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом.
VII. Політика курсу	Політика освітнього компонента ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог, які висуваються до здобувачів вищої освіти в УДУ імені Михайла Драгоманова та зазначені у відповідних нормативних документах та положеннях, з якими можна ознайомитися на сайті університету.
VIII. Основні інформаційні ресурси	1. Капіца Ю. М. & Шахбазян К. С. Відкрита наука та інтелектуальна власність. Інформація і право, 2023, № 2 (45). С. 73-87. URL : https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.2(45).282324 2. Куліш Ю. Наукометричні бази даних як джерела освітньої й наукової інформації та засоби наукової комунікації. Collection of Scientific Papers «ΛΌГОΣ», 2024, (July 19, 2024; Boston, USA), pp. 282–288. URL: https://doi.org/10.36074/logos-19.07.2024.056 3. Оцінювання якості дослідницької діяльності університетів на основі принципів і підходів відкритої науки: монографія. / І. Драч, О. Петроє, О. Бородієнко, Н. Приходькіна, І. Регейло, М. Саюк, О. Слободянюк; за ред. І. Драч, О. Петроє. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. 202 с. URL: https://doi.org/10.31874/978-617-7486-47-2-2024 4. Педагогічна концепція наукової освіти: монографія / С.О. Довгий, С.М. Бабійчук, Д.Б. Свириденко. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2024. 148 с. URL https://www.snman.science/index.php/itme/article/view/328 5. Рачинська О. Контент-аналіз політик відкритого доступу та відкритої науки в університетах та наукових установах України. Відкрита наука та інновації, 2025, № 2. С. 19-32. URL : https://journal.dntb.gov.ua/osi/article/view/39 6. Свириденко Д.Б., Процька С.М. Державно-громадське партнерство в галузі розбудови відповідального громадянства через наукову освіту в Україні. Moderní aspekty vědy: XLVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. С.235-267. URL:

https://doi.org/10.52058/47-2024
7. Семеног О. М. Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти = Researcher's Academic Culture: European and National Contexts : навч. посіб.; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, "Erasmus+ ", Programme of the European Union, EurDocs, програма модуля Жана Моне (2018-2021). Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. 218 с. URL: https://repository.ldufk.edu.ua/server/api/core/bitstreams/19458e81-ce39-4d12-a124-58e08e34e2ae/content
8. Шишкіна М. П. & Пінчук О. П. Відкрита наука в умовах інтеграції освіти України до Європейського дослідницького простору. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2023, № 1.5. С. 1-7. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736227/
9. Faruk Mohammad, Mahfuzur Rahman, Shahedul Hasan. How digital marketing evolved over time: A bibliometric analysis on Scopus database. Heliyon, 2021, Volume 7, Issue 12, e08603. URL : https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e08603
10. Martín-Martín A., Thelwall M. & Orduna-Malea E. Google Scholar, Microsoft Academic, Scopus, Dimensions, Web of Science, and OpenCitations' COCI: a multidisciplinary comparison of coverage via citations. Scientometrics, 2021, № 126. Pp. 871–906. URL : https://doi.org/10.1007/s11192-020-03690-4
11. Svyrydenko, Denys, Nataliia Boichenko, and Galyna Bondarenko (2024) Axiological Dimension of the Modern Science Communication. Philosophy and Cosmology, Vol. 32, 97-106. URL: https://doi.org/10.29202/phil-cosm/32/7

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри позашкільної освіти 26.08.2025 р., протокол № 1